

נשיא ומייסד
הרב שאול ישראלי זצ"ל

מופק בסיוע של:
ההסתדרות הציונית העולמית
המחלקה לשירותים רוחניים בתפוצות

חֶמְדַּת יָמִים HEMDAT YAMIM

פְּרֻשֶׁת הַשְּׁבֻעַ תְּזַרִיעַ תְּשַׁע"ט

בשבת הענווה

הרב יוסף כרמל, ראש כולל 'ארץ חמדה'

קרבתה של היולדת, המופיע בפתח פרשתנו, איננו דומה לשאר הקרבנות. התורה מנמקת את הבאתו בדרך הבאה: "וַיִּדְבֹר יִקְנֹק אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל כְּנִי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אִשָּׁה כִּי תִזְרִיעַ וַיִּלְדָּה... תָּבִיא כְּבָשׂ בֶּן שָׁנָתוֹ לְעֵלְיָהּ וַיִּנָּה אוֹ תֹר לְחֻטָּאת אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד אֶל הַפֶּהֶן: ... וְאִם לֹא תִמְצָא יָדָהּ דֵּי שָׂה וְלִקְחָהּ שְׂתֵי תָרִים אוֹ שְׁנֵי בָנֵי יוֹנָה אֶחָד לְעֵלְיָהּ וְאֶחָד לְחֻטָּאת וְכִפֹּר עָלֶיהָ הַפֶּהֶן וְטָהְרָה" (ויקרא י"ב א-ח).

התלמוד הירושלמי (מסכת שבת פ"א ה"ג) דורש את הפסוקים בכיוון החיובי של ההתעלות בקדושה. על דברי הברייתא המפורסמת של רבי פנחס בן יאיר, ששימשה גם כבסיס לספרו של הרמח"ל "מסילת ישרים" מובא: "מיכן היה ר' פינחס בן יאיר אומר זריזות מביאה לידי נקיות. נקיות מביאה לידי טהרה. טהרה מביאה לידי קדושה... וְכִפֹּר עָלֶיהָ הַפֶּהֶן וְטָהְרָה טהרה (מביאה) לידי קדושה".

כך מסבירים גם בעלי התוספות, בפירושם על התורה (ויקרא י"ב ח): "וְכִפֹּר עָלֶיהָ הַפֶּהֶן וְטָהְרָה יש לפרשו לשון נקיון כמו ההוא דכפר ידיה בגלימא דחבריה (שניקה ידיו במעיל של חברו (בבא מציעא פרק אלו מציות))... לפי פשטיה דקרא לא משמע שיהא קרבנה בא על חטא ואין וכפר אלא נקיות".

מכיוון שברוב המקומות בתורה, שמופיע בו הביטוי כפרה, הכוונה מעוון, הציע רבנו בחיי פירוש קצת אחר, וז"ל: "אין לשון כפרה נופל כי אם על החטא" וקשה "כי מה חטאה בזמן הלידה שתצריכנה התורה קרבן? ואם זה הקרבן הוא על שבאה בסכנה ונצלה מהמיתה, היה ראוי לה שתביא תודה, ולמה תביא עולה וחטאת?". לכן, הוא מציע: "ויתכן לפרש שאין הקרבן הזה מצד חטא של עצמה רק מצד אמה שהיא היתה אם כל חי", כלומר הכפרה היא על חטא אדם וחווה, באכילה מעץ הדעת טוב ורע, ולא בגלל שהיולדת חטאה. פירוש זה הוא קצת דחוק, כי אין לו רמז בפשט הכתוב.

לכן, נמשיך הלאה בכיוון החיובי, ונביא את דבריו של הרב שמעון סופר (שרייבר) [נכדו של החתם סופר שכיהן כרב בעירו של הרעק"א אָנֶר שבהונגריה (בפי היהודים נקראה ערלוי, חסידות זו שוכנת ליד בית המדרש של 'ארץ חמדה' בקטמון ירושלים)]. כתב גם פירוש על התורה בשם "שיר מעון". נרצח באושוויץ בגיל צ"ה עם כל קהילתו בשנת תש"ד (1944) הדורש את טעמי המקרא. וז"ל: "וְאִם לֹא תִמְצָא יָדָהּ דֵּי שָׂה יש לפרשו: איתא בסוף פרק ב' דסוכה: "על ד' דברים נכסי בעלי בתים יורדין לטמיון ואחד מהן על גסות הרוח, והוא כנגד כולם", ומכלל לאו אתה שומע הן, שמי שנוהג בענוה ונחשב בעיני עצמו כ- לא, יתברך בנכסים, כי מדה טובה מרובה. והנה על תיבת "לא" יש נגינת פשטא שהיא מפסקת אותה מתובה שלאחריה, ועל תמציא ידה דֵּי שָׂה יש מונח זרקא סגול שהמה נגינות המחברות, וזה פירושו ואם לא (כלומר) אם תהיה בבחינת לא (ענוה) אז תמצא ידה דֵּי שָׂה (אז יתברכו נכסיה).

אם נחבר את כלל הפירושים שהבאנו נוכל לסכם: היולדת, שמביאה לעולם עוד ילד יהודי, תתעלה ותתקדש מבחינה רוחנית ותתעשר מבחינה רוחנית. אם תשכיל לדבוק במידת הענווה תתברך גם מבחינה חומרית.

הבה נאחל לכל בנות ישראל שיזכו לפרי בטן, יתעלו מבחינה רוחנית וידבקו במידת הענווה, ואז יתברכו גם בכל מילי דמיטב. בהזדמנות זו, נודה לקב"ה ונשבח את כוחות הבטחון על כל יחידותיהם, על המבצע המדהים של הבאת גופתו של זכריה באומל הי"ד לקבר ישראל, והבאת נחמה פורתא למשפחתו, שסובלת כל כך הרבה שנים.

לעיין ר' אליהו כרמל ז"ל נלביע ח' באייר תשע"ו	לעיין הרב ישראל רוזן זצ"ל נלביע י"ג בחשוון תשע"ח	לעיין ר' מאיר ז"ל בן יחזקאל שרגא ברכפלד	לעיין מרת שרה ונגרובסקי ע"ה בת ר' משה זאב נלביע י' בתמוז תשע"ד	לעיין הרב אשר וסרטיל ז"ל נלביע ט' בכסלו תשס"ט
לעיין הרב שלמה מרזל זצ"ל חבר הנהלת 'ארץ חמדה' נלביע י' באייר תשע"א	לעיין הרב ראובן אברמן זצ"ל חבר הנהלת 'ארץ חמדה' נלביע ט' בתשרי תשע"ו	לעיין דוד צבי טרשנסקי ז"ל בנם של יצחק ונעמי הי"ו נלביע כ"ח באייר	לעיין גב' אסתר שמש ע"ה נלביע כ' באב תשע"ז	לעיין מר שמואל שמש ז"ל חבר הנהלת 'ארץ חמדה' נלביע י"ז בסיוון תשע"ד

לעיין הנופלים במערכה על הגנת המולדת הי"ד

הלכה פסוקה

תקצירים מתוך פסקי דין - רשת בתי הדין 'ארץ חמדה גזית'

עורך: הרב הדיין עקיבא כהנא, חוקר במכון משפט והלכה בישראל.

השבת אביזרים שניתנו לגן ילדים

'ארץ חמדה גזית' ירושלים / טבת תשע"ב בינואר 2012 / תיק מס' 71104

דיינים: הרב מנחם יעקובוביץ', הרב דניאל מן, הרב סיני לוי

המקרה בקצרה:

הנתבעת פתחה גן בביתה. התובעת, חמותה של הנתבעת, הביאה לגן ציוד רב במהלך השנים. לאחר כשלוש וחצי שנות פעילות, עזבה הנתבעת את הגן. התובעת דרשה מהנתבעת להשיב את כל הציוד שהביאה לגן כדי שאלה ישמשו את בתה של התובעת לפתיחת גן חדש, אך הנתבעת סירבה. לאחר זמן רב שלחה הנתבעת חלק מהציוד השנוי במחלוקת למקום שבו הבת ביקשה לפתוח את הגן. במהלך השנים שלחה הנתבעת אל התובעת לבקשתה פקס שבו אישרה שהיא קיבלה את הציוד בהשאלה. התובעת טענה שהיא השאילה לנתבעת את הציוד רק למשך הזמן שבו הנתבעת תהיה גנת בגן, והאיחור בהחזרת הציוד גרם נזקים לבתה שלא יכלה לפתוח גן כפי שתכננה. כמו כן, הציוד שהוחזר לא היה במצב תקין. לפיכך, התובעת דורשת השבת שוויו של הציוד בסך 30,000 ₪.

הנתבעת טוענת שבשעה שהציוד ניתן לה לא נאמר לה שהוא ניתן על תנאי. אילו היו נאמרים דברים אלו, לא היתה מסכימה לקבל את הציוד, כיוון שכבר היה לה ציוד, אומנם ישן אך איכותי ומספיק לצרכיה, אותו הוציאה מהגן עם קבלת הציוד החדש. את הפקס בו היא מודיעה שהציוד הוא של התובעת, היא כתבה תחת לחץ גדול של התובעת. הנתבעת ביקשה להדגיש שהגן אינו גוף רווחי, ובמהלך התקופה השקיעה בו מכספה הפרטי אלפי שקלים.

פסק הדין:

הציוד לא ניתן במתנה ולכן יש להשיבו. לנתבעת אין אחריות של שואל, ולכן עליה להשיב את הציוד כפי שהוא או שוויו הנוכחי. בנוסף, עליה לשלם פיצוי על העיכוב בהשבת הציוד לאחר שהתובעת דרשה אותו.

נימוקים בקצרה:

1. הכרעה במחלוקת העובדתית

בין הצדדים מחלוקת עובדתית מתי אמרה התובעת לנתבעת שזכות התובעת לקחת בחזרה את החפצים מהגן. התובעת טענה שאמרה זאת לפני מסירת החפצים, ואילו הנתבעת טענה שהתובעת אמרה זאת זמן רב לאחר מסירת החפצים.

בית הדין קבע כי לא הוכח שהתובעת אמרה זאת באופן מפורש לפני שהחפצים הגיעו לנתבעת.

2. דברים שבלב אינם דברים

בית הדין בחן מה הדין במקרה שהתובעת נתנה את הציוד בתנאי אך לא אמרה זאת במפורש. בעניין מכר נפסק בגמרא בקידושין (מט ע"ב) ש"דברים שבלב - שאינם דברים". דהיינו, אין תוקף לתנאי שאדם חשב בלבו ולא אמר אותו במפורש. אמנם מחלק מהראשונים עולה שהסיבה שדברים שבלב אינם דברים היא שמא בזמן המכירה האדם חזר בו מכוונתו והוא לא רוצה, אך אם יודעים שהוא רוצה להטיל תנאי גם אם לא אמר כן במפורש התנאי נחשב לתנאי. מחלוקת זו עולה גם מאחרונים, חלקת מחוקק (אבן העזר מב, ד) והחכם צבי (קטו).

אלא שבמקרה הנדון כאן, לא מדובר על מכר אלא על מתנה, ובעניין מתנה יש מהראשונים שכתבו שדברים שבלב הם בעלי תוקף ובלבד שיש ראייה שאכן זו היתה הכוונה.

בטעם הדבר נחלקו אחרונים, הסמ"ע (רז, י) הסביר שכיוון שמדובר על מתנה בחינם, היא מתבטלת באומדן כלשהו. לעומת זאת, לפי הקונטרסי שיעורים הדבר בנוי על אומדנא שאדם לא נותן דברים סתם. לפי דבריו, במקרה הנדון, שהנתבעת היא כלתה של התובעת, יש סבירות שמדובר במתנה. מצד שני, התובעת לא אמרה אף פעם שהיא נותנת את הציוד במתנה, ולכן ניתן לפרש את כוונתה להשאלה.

למרות כל זאת מעיקר הדין אין להוציא ממון מהנתבעת, משום שלא הוכח שהציוד ניתן בתנאי.

3. מעמדו של הפקס

הנתבעת שלחה לתובעת פקס ובו היא מודה שהציוד ניתן רק בהשאלה. הנתבעת טוענת שכתבה את המכתב מתוך לחץ. אולם, הטענה אינה מתקבלת משום שכתב הש"י"ע (חו"מ פא, יז) שאדם שהודה בכתב ידו שחייב לאדם אחר, אינו נאמן לומר שההודאה ניתנה בחוסר רצינות.

על כן הפקס מחייב את הנתבעת, ומהמועד בו הוא נשלח, הציוד חזר לבעלותה של התובעת.

4. האם מדובר בהשאלה או מתנה לזמן

את טענת התובעת שיש לה זכות לקבל בחזרה את החפצים שנתנה לגן, יש אפשרות לפרש בשני אופנים: א. שמדובר בהשאלה, ב. שמדובר במתנה לזמן.

אם מדובר במתנה לזמן, הרי שאין חובת שמירה על הנתבעת. גם אם מדובר בהשאלה, הרי שהנתבעת פטורה במקרה של בלאי עקב שימוש סביר מדין "מתה מחמת מלאכה" (שו"ע חו"מ שמ, א).

ההבדל בין שתי האפשרויות הוא: א. במקרה של נזק שנגרם לציוד שלא עקב שימוש - אם מדובר בהשאלה, הנתבעת חייבת ואם מדובר במתנה לזמן, היא פטורה. ב. אם יש חיוב שבועה על הנתבעת - אם מדובר על השאלה הנתבעת חייבת להישבע שהציוד ניזוק עקב שימוש סביר, ובימינו בית הדין נוהג לחייב באופן חלקי, לעומת זאת, אם מדובר על מתנה לזמן אין חיוב שבועה על הנתבעת.

כיון שיש מחלוקת בין הצדדים, יש להטיל על הנתבעת את החיוב המינימאלי, ולכן דין ההתקשרות כמתנה לזמן ולא כהשאלה.

5. הבלאי שנוצר בשנתיים שעברו

במקרה זה, היה איחור של חצי שנה מהזמן שבו לכל הדעות היה על הנתבעת להחזיר את הציוד, ולכן בתקופה זו דינה כמי שמחזיק בחפצי חברו שלא ברשות. בעניין זה נחלקו אחרונים, יש שכתבו שדינו כגזלן (תשב"ץ ב, כא), ויש שחלקו על כך (קצות החושן רצד, א). מכל מקום היה אסור לנתבעת להשתמש בציוד בתקופה זו (נתיבות המשפט שמא, א). לכן עליה לשלם על הפחת בתקופה זו (שו"ע שסג, ה), או דמי שכירות.

למעבר לפסק הדין המלא

Cali, Colombia

קאלי, קולומביה
תשרי תשנ"ד

הסעת זקן לבית-הכנסת בשבת וביו"ט ע"י גוי

שאלה

האם מותר לאדם שאיננו מסוגל להלך עצמאית להגיע לבית הכנסת בשבת וביו"ט באמצעות רכב הנהוג בידי נהג גוי? כך שמעתי בשם הרב הקודם!

הבהרות

מדובר ביהודי קשיש שמאז הגעתו לפני מספר שנים לקאלי הינו שומר מצוות. יהודי זה איננו מסוגל ללכת עצמאית, ולכן בכל יום שמתקיימת תפילה בבית הכנסת הוא מגיע באמצעות רכב הנהוג בידי נהג גוי. בשבתות וימים טובים יש לו צער רב על שאיננו יכול להגיע. הוא פנה אלי ושאל אם יוכל להגיע גם בשבת ויו"ט באותה דרך? יש לציין שאם נפסוק לו שאסור לו לבוא הוא יקבל את הפסק. עוד יש לציין כי כל שאר המתפללים (כמעט) מגיעים ברכבם לבית הכנסת גם בשבתות וימים טובים, ולכן הגעתו של יהודי זה בצורה כזו איננה מעוררת תשומת לב מיוחדת.

תשובה

גם אדם שאיננו מסוגל להלך באורח עצמאי, אינו רשאי להגיע לבית-הכנסת ע"י רכב הנהוג בידי נהג גוי, בין בשבת ובין ביו"ט, אם ישנו פתרון אחר¹. אך אם אין לו כל אפשרות אחרת להגיע לבית-הכנסת אלא אם כן יוסע ע"י גוי, הרי במקרה מיוחד זה שהיהודי עלול להינתק מכל קשר עם תפילה ובית-הכנסת, ניתן לסמוך על דעת בעל "העיטור" ולהתיר לו שבות במקום מצוה. אכן יעשה זאת רק מדי פעם, בדילוג על שבתות מספר².

¹ הכרעת מרן הגאון הרב שאול ישראלי שהסעת מכונית הינה מלאכה דאורייתא, בין בשבת ובין ביו"ט. הלכך מלאכת גוי נאסרת משום שבות.
² בשעת הדחק ניתן לסמוך על שיטת בעל "העיטור", הובא ברמ"א שו"ע או"ח (סי' רעו סעיף ב), ועיי"ש גם סעי' ה. אך מכיוון שהמדובר שם באופן אקראי, לא יעשה זאת בדרך קבע. כסניף להיתר ניתן להוסיף שאין בנסיעה זו משום הנאה ממעשה העבירה, משום שהיא לצורך מצוה, ולכן היא נחשבת למצוה, ומצוות לאו ליהנות ניתנו.

בשם צוות המשיבים ובברכת התורה,

הרב משה ארנרייך הרב יוסף כרמל
ראשי הכולל

גם אני מאשר:
הרב שאול ישראלי

<p>לעיין מרים ריגלר ע"ה רעייתו של ד"ר מיכאל ריגלר הי"ו נלבי"ע אייר תשע"ח</p>	<p>לעיין רבי יעקב ז"ל בן אברהם ועיישה וחנה בת יעיש ושמחה סבג</p>	<p>לעיין חיים משה בן קוקה יהודית כהן ז"ל נלבי"ע ז' בתשרי תשע"ה</p>	<p>לעיין סוזי בת עליזה כהן ז"ל נלבי"ע כ"ד בחשוון תשע"ח</p>
--	--	--	--

לעיין הנופלים במערכה על הגנת המולדת הי"ד

מתפללים לרפואתם השלימה של:

אליעזר יוסף בן חנה ליבא
מאיר בן דינה ציפורה
נתנאל אילן בן שיינא ציפורה
יוסף (יוסי) בן חנה
שרה בת שולמית
רוחמה רחל בת שושנה
יפה בת רחל יענטע
נחמה צביה בת שושנה בריינא

ניר רפאל בן רחל ברכה
רועי משה אלחנן בן ג'ינה דב'ה
יאיר מנחם בן יהודית חנה
רפאל ישי בן צפורה פייגא
איילת חן בת שולמית
דוד חיים בן סרח
מאירה בת אסתר
ליליאן בת פורטונה

יהודה בן חיה אסתר
דוד חיים בן רסה Rassa
יוסף בן רחל חלילי
נתנאל בן שרה זהבה
יוסף בן סרח
נעמי בת אסתר
רבקה רינה בת גרונה נתנה
ברכה בת מרים רחל

בתוך שאר חולי עם ישראל